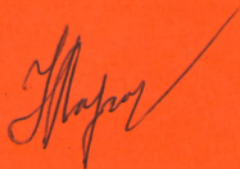

У 514.3

Л 24

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ЛАПИЧАК ІГОР ЄВГЕНІЙОВИЧ

УДК 796.077.5

**ІНТЕГРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ
ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

24.00.02 – фізична культура,
фізичне виховання різних груп населення

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту

Львів -- 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Львівському державному університеті фізичної культури, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат біологічних наук, доцент
МУЗИКА Федір Васильович,
Львівський державний університет фізичної культури,
проректор з навчальної і виховної роботи

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КАРПЮК Роман Петрович,
Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»,
ректор;

кандидат педагогічних наук, доцент
ОМЕЛЬЯНЕНКО Володимир Григорович,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
декан факультету фізичного виховання

Захист відбудеться 06 червня 2013 року о 16⁰⁰ год. під час засідання спеціалізованої вченої ради Д 35.829.01 Львівського державного університету фізичної культури (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Львівського державного університету фізичної культури (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

Автореферат розіслано 30 квітня 2013 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. С. Вовканич

БІБЛІОТЕКА
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ

23.47/6

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Освіта XXI століття передбачає наявність високої фахової підготовки. Сьогодення вимагає реформування підготовки фахівців у всіх сферах життєдіяльності суспільства. На це спрямовує низка законодавчих, програмних і нормативних актів, прийнятих в Україні, які стосуються реформування системи вищої освіти, підготовки високопрофесійних кадрів.

Для цього розробляються і впроваджуються нові дидактичні системи й технології. Зусилля вчених спрямовуються на переосмислення змісту та форм навчання й підготовки фахівців.

Підготовка висококваліфікованих фахівців займає особливе місце в системі фізичного виховання. Вона є стрижнем і водночас визначальною умовою ефективного функціонування цієї системи.

Інноваційні процеси в системі професійної освіти, новітні технології в навчально-виховному процесі, професійна діяльність фахівців були і є предметом дослідження вчених і педагогів-практиків.

Проблем підготовки фахівців у галузі фізичного виховання та спорту стосується низка наукових досліджень. Серед них: створення ступеневої системи підготовки фахівців із фізичного виховання та спорту (Ю. М. Шкробтій, 1994; Т. В. Лахманюк 1994); теоретико-методичні основи підготовки фахівців із фізичного виховання (А. В. Цьось, 1994; Б. М. Шиян, 1997; Л. П. Сущенко, 2004; Т. Т. Ротерс, 2007; Т. Ю. Круцевич, 2008; О. В. Тимошенко, 2009); психологічні основи педагогічної майстерності фахівців (Г. В. Ложкін, 1994; М. В. Кричфалуший, 1999); медико-біологічна підготовка фахівців із фізичного виховання та спорту (К. О. Багнюк, Б. П. Грейда, Л. Я. Євгенєва, В. С. Міщенко, 1994) та інші. Крім цього, низку досліджень присвячено проблемам професійної готовності фахівців (М. Т. Данилко, 2000; Р. П. Карпюк, 2005; О. Й. Ємець, 2008; В. Г. Омеляненко, 2011); їх спортивного вдосконалення, використання українських національних традицій у системі професійної підготовки фахівців.

Необхідно зазначити, що починаючи з 80 – 90-х років у педагогіці спостерігається різке наростання інтегративних тенденцій. Упровадження інтегративних процесів на науково обґрунтованому рівні передбачає перетворення педагогічних систем. Ці перетворення можуть здійснюватися на різних рівнях і з різною глибиною. Спектр можливих перетворень широкий – від реконструкції традиційних моделей, застосування передового досвіду до інноваційних процесів і реформ.

Реформування системи вищої освіти вимагає, передусім, перегляду її змісту, впровадження нових технологій навчання в підготовку фахівців. Проводити цю роботу необхідно на різних рівнях, починаючи з удосконалення освітньо-професійних програм і технологій підготовки фахівця та закінчуючи змістом навчальних предметів і технологією їх викладання.

Незважаючи на численні дослідження різних аспектів професійної підготовки фахівців галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини, на наш погляд, проблемі використання інтегративного підходу в професійній підготовці фахівців із фізичного виховання дослідники приділяли недостатню увагу. Водночас не повною мірою вирішено проблеми змісту та якості підготовки фахівців із фізичного виховання

в умовах реформування вищої освіти. Це й обумовило вибір теми нашого наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано у Львівському державному університеті фізичної культури в рамках теми 2.1.6 "Комплексний підхід до вирішення завдань фізичного виховання учнівської молоді" Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2001 – 2005 рр. Державного комітету молодіжної політики спорту і туризму України, номер державної реєстрації 0102U005721, а також у рамках теми 1.2.2 "Методологічні, організаційні, методичні та історико-педагогічні основи підготовки педагогічних кадрів у ВНЗ фізичного виховання і спорту України та за кордоном" Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006 – 2010 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, номер державної реєстрації 0107U000770.

Роль автора полягала в теоретичному узагальненні та новому вирішенні проблеми удосконалення професійної підготовки фахівців із фізичного виховання у ВНЗ.

Мета дослідження – удосконалити систему формування професійних знань і вмінь студентів – майбутніх фахівців із фізичного виховання.

Відповідно до мети, визначено **завдання дослідження**:

1. Узагальнити пріоритетні напрями та підходи вдосконалення вищої освіти в Україні.

2. Узагальнити зміст та досвід формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання.

3. Виявити рівень професійних знань і вмінь студентів згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики.

4. Розробити інтегративну модель формування професійних знань і вмінь студентів – майбутніх фахівців із фізичного виховання.

5. Розробити рекомендації до вдосконалення технології підготовки фахівців із фізичного виховання.

Об'єкт дослідження – система формування професійних знань і вмінь студентів ВНЗ – майбутніх фахівців із фізичного виховання.

Предмет дослідження – змістовний та процесуальний аспекти інтеграції професійних знань і вмінь при підготовці фахівців із фізичного виховання у ВНЗ.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у роботі завдань були використані методи теоретичного (аналіз і синтез, індукція та дедукція, ідеалізація, абстрагування, аналогія, екстраполяція, узагальнення, системний підхід, систематизація, моделювання, методи математичної статистики) та емпіричного дослідження (аналіз документів, опитування, педагогічний експеримент, спостереження, порівняння, тестування).

Методи теоретичного дослідження використовувалися для осмислення суті поняття інтеграція, інтегративні процеси; вивчення та узагальнення їх характеристик; постановки проблеми, визначення завдань дослідження та їх вирішення. Використання методів теоретичного дослідження забезпечувало також аналіз і узагальнення результатів, отриманих при вирішенні поставлених завдань, обґрунтування дидактичної інтегративної моделі формування професійних знань і вмінь при підготовці фахівців із фізичного виховання, доведення її ефективності, формування

узагальнювальних висновків до розділів і роботи загалом, підготовки рекомендацій до вдосконалення технології підготовки фахівців із фізичного виховання.

Методи емпіричного дослідження використовувалися для вивчення сучасних тенденцій в освіті, стану вирішення проблеми формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання, узагальнення досвіду вивчення студентами профільних дисциплін, перевірки ефективності окремих компонентів розробленої моделі.

Наукова новизна отриманих результатів:

- уперше на основі вивчення сучасних тенденцій у вищій освіті, нормативних вимог із реформування вищої освіти в Україні визначено зміст та систематизовано кваліфікаційні вимоги до підготовки фахівців із фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" у вигляді узагальнених структур діяльності – виробничі функції, типові завдання діяльності фахівця, типові уміння, що забезпечують вирішення типових завдань діяльності;

- уперше розроблено дидактичну інтегративну модель формування професійних знань і вмінь при підготовці фахівців із фізичного виховання, яка узагальнює і розвиває основні положення дидактичної інтеграції в аспекті її застосування для формування професійної готовності фахівців із фізичного виховання та доведено її ефективність;

- удосконалено положення про теоретико-методичну підготовку фахівців із фізичного виховання шляхом обґрунтування необхідності внесення до її складу педагогічної практики;

- удосконалено положення про доцільність професійної підготовки фахівців на базі однієї або кількох профільних дисциплін;

- удосконалено дані про досвід вивчення навчального курсу "Теорія і методика фізичного виховання" (ТіМФВ) студентами ВНЗ фізкультурного профілю, їх ставлення до вивчення профільних дисциплін, рівень професійних знань і вмінь студентів.

- дістали подальший розвиток положення щодо обґрунтування та структурування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання;

- дістало подальший розвиток положення про важливість впливу педагогічної практики в середній загальноосвітній школі на формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання, запропоновано підходи щодо удосконалення її змісту та оцінювання навчальних досягнень студентів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в уточненні кваліфікаційних вимог до підготовки фахівців із фізичного виховання; у розробці дидактичної інтегративної моделі формування професійних знань і вмінь при підготовці фахівців із фізичного виховання; у розробці рекомендацій щодо вдосконалення технології підготовки фахівців із фізичного виховання.

Результати дослідження – узагальнені структури діяльності фахівця із фізичного виховання (система виробничих функцій, типових завдань діяльності та типових умінь, що забезпечують їх вирішення), якими повинен володіти випускник ВНЗ, стали основою галузевих стандартів вищої освіти – освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) бакалавра за спеціальністю "010100 – Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура" та освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки бакалавра за

цією спеціальністю, а також були впроваджені в навчально-виховний процес підготовки фахівців із фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" у ВНЗ фізкультурного профілю (про що є відповідні акти впровадження).

Отримані в ході дисертаційного дослідження результати були впроваджені в навчально-виховний процес Львівського державного університету фізичної культури (ЛДУФК). Підходи щодо удосконалення змісту педагогічної практики в середній загальноосвітній школі та оцінювання навчальних досягнень студентів під час її проходження можуть бути застосовані при організації та проведенні інших видів практик.

Матеріали дослідження можуть бути використані при підготовці фахівців із фізичного виховання у ВНЗ, а також при підвищенні кваліфікації фахівців галузі.

Особистий внесок здобувача полягає в постановці проблеми, виборі методів, організації та проведенні досліджень, аналізі та узагальненні отриманих результатів. Автор запропонував ідею та науково обґрунтував дидактичну інтегративну модель формування професійних знань і вмінь при підготовці фахівців із фізичного виховання, яка зорієнтована на досягнення чітких цілей професійної готовності, що визначені у вигляді узагальнених структур діяльності фахівця. Автор особисто розробив систему виробничих функцій, типових завдань діяльності і типових умінь, якими повинен володіти випускник ВНЗ – фахівець із фізичного виховання, що стали основою галузевого стандарту вищої освіти ОКХ "бакалавра" за спеціальністю 010100.

В опублікованих зі співавторами наукових роботах авторові належать обґрунтування актуальності обраної проблеми, організація і проведення досліджень, обробка отриманих результатів, опрацювання висновків.

Апробація результатів дисертації. Результати досліджень апробовано в доповідях на таких всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях: "Молода спортивна наука України" (Львів, 2001–2005, 2008, 2009), "Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення" (Львів, 2008); наукових конференцій викладачів Львівського державного університету фізичної культури (2001 – 2004, 2010 – 2012), науковій конференції у Національному університеті "Киево-Могилянська академія" (Київ, 2005). Також результати досліджень оприлюднювалися під час нарад розробників галузевих стандартів вищої освіти (Львів, 2002 – 2004; Київ, 2003 – 2005).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковано у 12 наукових працях, із них 8 – наукові статті в провідних фахових наукових виданнях (3 одноосібні).

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження викладено на 229 сторінках, із них 199 сторінок основного тексту. Дисертація складається зі змісту, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, трьох додатків, чотирьох актів впровадження. Проаналізовано 248 джерел, із них 27 опубліковано іноземними мовами. Цифровий матеріал та ілюстрації подано у 31 таблиці та 12 рисунках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету та завдання дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, зазначено особистий внесок здобувача, описано сферу впровадження результатів дослідження.

У першому розділі дисертації "Теоретико-методологічні основи інтеграції знань і вмінь у підготовці фахівців з фізичного виховання" здійснено методологічний і теоретичний аналіз досліджуваної проблеми. Розглянуто сучасні тенденції у вищій освіті, педагогіці й дидактиці. Вони значною мірою визначаються пріоритетними напрямами державної політики розвитку вищої освіти, серед яких є особистісна орієнтація, постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчального процесу, запровадження освітніх інновацій, розвиток педагогічної та психологічної науки.

Наукові основи підготовки фахівців із вищою освітою розробляє педагогіка вищої школи, яка розвивається в єдності теоретичних і практичних аспектів шляхом усталення й вирішення конкретних завдань. Серед найважливіших – вироблення методологічних, теоретичних і методичних засад професійної освіти в сучасній педагогіці, формування концепції змісту освіти і процесу навчання для різних типів вищих навчальних закладів, теоретичне обґрунтування моделі випускника в умовах ступеневої освіти, педагогічні технології у вищій школі: теоретичні основи і проектування, інтеграція навчальних курсів, педагогічна діагностика у вищій школі тощо (А. М. Алексюк, 1998; С. С. Вітвицька, 2003; М. М. Фіцула, 2006).

Сутність процесу навчання у вищій школі вивчає та розкриває дидактика вищої школи, яка розглядає його у двох аспектах – як об'єкт вивчення і як об'єкт конструювання (В. О. Попков, 2001). Забезпечити якісну та ефективну підготовку майбутніх фахівців дидактика вищої школи може лише базуючись на сучасних методологічних підходах – особистісному, діяльнісному, системному, гуманітарному, ціннісному, ресурсному, компетентнісному. Крім того, науковці й педагоги активно обґрунтовують та впроваджують інтегративний підхід до навчання (М. І. Махмутов, 1989; О. Є. Мисечко, 1994; Х. Беднарчик, 1997; С. У. Гончаренко, 1997, І. Козловська, І. Кміт, 2004).

Сучасна педагогіка обґрунтовує побудову дидактичних систем на основі ідей інтеграції знань і вмінь. Інтегративні тенденції в освіті визначаються, передусім, загальнонауковими та філософськими чинниками. Методологічні засади інтеграції знань виявляються в основних законах філософії. Аналіз категорій філософії в контексті інтеграції дозволяє доповнити обґрунтування методологічних основ інтеграції знань. Він також сприяє трансформації філософських закономірностей у педагогічні, зокрема дидактичні. Інтегративну роль відіграють загальнонаукові поняття та теорії.

Складність і багатоаспектність процесу інтеграції розкривається за допомогою її характеристик. Характеристиками інтеграції виступають елементи інтеграції, рівні, чинники, види, форми, механізми, умови, функції, наслідки тощо. Аналіз основних характеристик дозволяє глибше пізнати суть інтеграції, досліджувати різноманітні інтегративні процеси та керувати ними. Проаналізовано психологічні та логічні передумови інтеграції знань та вмінь. Охарактеризовано здобутки системи підготовки кваліфікованих фахівців у галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини, інтегративні технології і процеси, які застосовуються в підготовці фахівців. Проаналізовано складові теоретико-методичної підготовки фахівців із фізичного виховання – ТімФВ, спортивно-педагогічні дисципліни, спецкурси й семінари (Б. М. Шиян, 1997).

У другому розділі "Методи та організація дослідження" обґрунтовується система взаємодоповнювальних методів дослідження, адекватних об'єктові, предмету, меті та завданням дослідження, подається організація його проведення.

Для досягнення мети роботи та розв'язання поставлених завдань застосовувалися методи теоретичного (аналіз і синтез, індукція та дедукція, ідеалізація, абстрагування, метод аналогії, метод екстраполяції, метод узагальнення, системний підхід, метод систематизації, моделювання, методи математичної статистики) та емпіричного дослідження (метод аналізу документів, опитування, педагогічний експеримент, спостереження, порівняння, тестування).

Дослідження проводилося чотирма етапами, у межах яких вирішувалися певні завдання.

На першому етапі дослідження (1999 – 2000 рр.) на основі аналізу нормативних документів, спеціальної літератури з проблем підготовки фахівців із фізичного виховання, досвіду роботи на кафедрі теорії і методики фізичного виховання ЛДУФК було обґрунтовано проблему дослідження. Також були розроблені питання методології та методики дослідження.

На другому етапі (2001 – 2005 рр.) поглиблено вивчалися дані літературних джерел і офіційних документів за темою дослідження. На цій основі було узагальнено пріоритетні напрями та підходи вдосконалення вищої освіти в Україні, сучасні тенденції в освіті, педагогіці та дидактиці, уточнено зміст і систематизовано кваліфікаційні вимоги до підготовки фахівців із фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" у вигляді узагальнених структур діяльності – виробничі функції, типові завдання діяльності фахівця, типові уміння, що забезпечують вирішення типових завдань діяльності. Надалі вказані кваліфікаційні вимоги стали основою галузевого стандарту вищої освіти – Освітньо-кваліфікаційна характеристика "бакалавра" за спеціальністю "010100 – Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура" і розробленого на його підставі галузевого стандарту – Освітньо-професійна програма підготовки "бакалавра" за спеціальністю "010100 – Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура".

У межах цього етапу узагальнювався зміст і досвід формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання. Для цього було проаналізовано типові навчальні плани підготовки фахівців із фізичного виховання в інститутах фізичної культури різних років, починаючи з 1955 року; звіти про роботу державних екзаменаційних комісій у різних ВНЗ, які готують фахівців із фізичного виховання; досвід вивчення студентами профільної навчальної дисципліни ТІМФВ.

Шляхом опитування та аналізу звітів державних екзаменаційних комісій виявлявся рівень професійних знань і вмінь студентів згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця з фізичного виховання.

На третьому етапі дослідження (2006 – 2008 рр.) було розроблено дидактичну інтегративну модель формування професійних знань і вмінь при підготовці фахівців із фізичного виховання у ВНЗ. Окремі елементи моделі були впроваджені в підготовку фахівців із фізичного виховання у ВНЗ України шляхом прийняття галузевих стандартів вищої освіти.

На четвертому етапі (2009 – 2012 рр.) окремі елементи розробленої дидактичної інтегративної моделі формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного

виховання пройшли перевірку під час проведення педагогічного експерименту. Зокрема, перевірялася ефективність розробленої на основі інтегративного підходу програми педагогічної практики студентів у школі. Експериментальна програма педагогічної практики була розроблена 2009 року, пройшла апробацію під час педагогічної практики студентів факультету фізичного виховання ЛДУФК у 2009 – 2010 роках. Формувальний експеримент відбувався під час педагогічних практик студентів третій курсів факультетів фізичного виховання, спорту та здоров'я людини і туризму ЛДУФК у школах міста Львова у 2011/2012 навчальному році.

Проведені дослідження стали підставою для оцінювання ефективності розробленої дидактичної інтегративної моделі формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання та розробки рекомендацій щодо вдосконалення технології їх підготовки.

У третьому розділі "**Зміст професійної освіти у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю**" подано результати власних досліджень, у яких узагальнено дані про зміст і досвід формування професійних знань і вмінь майбутніх фахівців із фізичного виховання, а також їх рівень.

Узагальнення досвіду формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання відбувалося на основі аналізу положення про теоретико-методичну підготовку фахівців із фізичного виховання, її структури й важливості для формування професійної готовності; типових навчальних планів підготовки фахівців із фізичного виховання в інститутах фізичної культури різних років; досвіду вивчення студентами профільних дисциплін.

Аналіз типових навчальних планів підготовки фахівців із фізичного виховання в інститутах фізичної культури різних років виявив домінантне місце складових теоретико-методичної підготовки у структурі підготовки фахівців із фізичного виховання (значний обсяг часу вивчення навчальних дисциплін, державна підсумкова атестація з ТiМФВ в усіх типових навчальних планах різних років). Виявлено тенденцію збільшення кількості обов'язкових дисциплін у навчальних планах підготовки фахівців із фізичного виховання (приблизно у 3 рази порівняно з 1955 роком) та зменшення загального обсягу часу на вивчення спортивно-педагогічних дисциплін, що може негативно позначатися на формуванні професійних знань і вмінь студентів.

Досвід вивчення студентами профільних дисциплін досліджувався шляхом опитування студентів ВНЗ – майбутніх фахівців із фізичного виховання. Загалом в опитуванні брали участь 274 студенти. Детальний аналіз відповідей респондентів було зроблено з урахуванням успішності навчання у ВНЗ. Для цього окремо проаналізовано анкети студентів, які навчаються на "5" (44 студенти), "5 і 4" (88 студентів), "4 і 3" (142 студенти), а також узагальнено результати відповідей усіх респондентів.

Вивчення мотивів до навчання у студентів – майбутніх фахівців із фізичного виховання – виявило таке. Пріоритетними чинниками формування інтересу до навчання у студентів є бажання підвищити свій освітній рівень (вказали 55,1% усіх опитаних студентів); практична цінність для фахової підготовки (35,8%); корисність інформації в цілому (34,3%); бажання без проблем завершити навчання та отримати диплом (33,6%). Важливо зазначити, що лише близько третини усіх студентів (35,8%) називає мотивом до навчання практичну цінність для фахової підготовки. Виявилось,

що мотиви до навчання у виділених за показником успішності групах студентів відрізняються, що, очевидно, позначається і на самій успішності навчання. Установлено, що навчаються на повну силу лише 19,7% опитаних студентів, 47,1% – навчаються не на повну силу, 27% – навчаються значно нижче від своїх можливостей, 6,2% – не змогли відповісти на запитання.

Визначено оцінку важливості впливу ТiМФВ на формування професійних знань і вмінь. 58,1% усіх опитаних студентів назвали цей вплив пріоритетним, 27,7% – суттєвим, але таким, що не має визначального значення, 3,6% – не суттєвим, 10,6% – не змогли дати відповіді. У групі студентів, які навчаються на "5", аналогічні показники становлять відповідно – 65,9; 27,3; 2,3 і 4,5%.

За результатами опитування встановлено середні значення витрат часу студентів на підготовку до занять з ТiМФВ і щоденних витрат часу на підготовку до усіх занять (табл. 1).

Таблиця 1

Витрати часу студентів на підготовку до занять

Назва групи студентів	Витрати часу на підготовку до занять	
	з ТiМФВ($\bar{x} \pm m_1, \text{хв}$)	щоденно до усіх($\bar{y} \pm m_2, \text{хв}$)
Усі разом (n=274)	48,98 ± 2,22	96,88 ± 4,31
Навчаються на "5" (n ₁ =44)	54,66 ± 5,86	108,54 ± 10,25
Навчаються на "5 і 4" (n ₂ =88)	55,83 ± 4,61	103,8 ± 8,19
Навчаються на "4 і 3" (n ₃ =142)	42,98 ± 2,55	88,96 ± 5,74

Найменше середнє значення витрат часу на підготовку до занять із ТiМФВ виявлено у групі студентів, які навчаються на "4 і 3". Статистично достовірну різницю виявлено при порівнянні середніх значень витрат часу на підготовку до занять із ТiМФВ для груп студентів, які навчаються на "5 і 4" та "4 і 3" (p<0,05). При порівнянні аналогічних середніх значень для груп студентів, які навчаються на "5" та "4 і 3", а також – на "5" та "5 і 4", статистично достовірної різниці не виявлено (p>0,05).

Спостерігається тенденція до зменшення середніх значень щоденних витрат часу на підготовку до усіх занять у виділених групах студентів із нижчою загальною успішністю навчання. При цьому статистично достовірних відмінностей середніх значень щоденних витрат часу на підготовку до усіх занять між групами не виявлено.

Визначення рівня професійних знань і вмінь студентів проводилося шляхом опитування студентів, а також шляхом аналізу звітів про роботу державних екзаменаційних комісій у ВНЗ, які готують фахівців із фізичного виховання.

За результатами опитування 274 студентів ВНЗ – майбутніх фахівців із фізичного виховання – середні значення узагальнених самооцінок студентами комплексів умінь із реалізації основних виробничих функцій фахівця з фізичного виховання (табл. 2) коливаються від 4,01 бала (для дослідницької функції) до 4,34 бала (для організаційної функції). Виявлено тенденцію зниження самооцінок комплексів типових умінь із

реалізації основних виробничих функцій фахівця із фізичного виховання у виділених за критерієм успішності навчання групах студентів відповідно до зниження їх загальної успішності. Оскільки самооцінки зроблено за п'ятибальною шкалою, то їх відхилення від максимального значення є суттєвими та вказують на потенціал можливого поліпшення. Виявлені коливання середніх значень самооцінки комплексу вмій із реалізації різних виробничих функцій в межах однієї виділеної групи студентів говорять, на нашу думку, про те, що формуванню окремих комплексів професійних знань і вмій у навчальному процесі приділяється недостатньо уваги.

Таблиця 2

**Самооцінка студентами комплексу вмій із реалізації
основних виробничих функцій фахівця з фізичного виховання**

Назва виробничої функції	Середнє значення оцінок за групами студентів ($\bar{x} \pm m$, бали)			
	Усі разом (n=274)	Навчаються на "5" (n ₁ =44)	Навчаються на "5 і 4" (n ₂ =88)	Навчаються на "4 і 3" (n ₃ =142)
Навчальна	4,29 ± 0,04	4,52 ± 0,09	4,42 ± 0,07	4,14 ± 0,05
Виховна	4,25 ± 0,04	4,48 ± 0,08	4,38 ± 0,06	4,11 ± 0,05
Організаційна	4,34 ± 0,04	4,53 ± 0,09	4,51 ± 0,06	4,18 ± 0,06
Розвивальна	4,24 ± 0,04	4,28 ± 0,10	4,34 ± 0,07	4,17 ± 0,06
Планувальна	4,16 ± 0,04	4,32 ± 0,09	4,16 ± 0,08	4,11 ± 0,07
Контрольна	4,27 ± 0,04	4,28 ± 0,09	4,38 ± 0,06	4,20 ± 0,06
Комунікативна	4,25 ± 0,04	4,39 ± 0,09	4,47 ± 0,07	4,08 ± 0,06
Дослідницька	4,01 ± 0,04	4,32 ± 0,10	4,07 ± 0,07	3,89 ± 0,06

Аналіз державної атестації студентів різних ВНЗ України виявив, що, попри загалом позитивні її результати, які засвідчують готовність випускників до виконання професійних обов'язків фахівця з фізичного виховання, виявлено розбіжності у змісті державної атестації в різних ВНЗ. Зміст програм державного екзамену часто спрямовується на виявлення знань розділів, тем, окремих питань, а комплексний характер екзамену забезпечується включенням до його програми запитань із різних дисциплін. Програми державного екзамену недостатньо зорієнтовано на виявлення комплексу професійних знань і вмій, які б засвідчували готовність вирішувати типові професійні завдання фахівця з фізичного виховання. Актуальною є проблема визначення єдиних вимог до змісту підсумкової державної атестації якості освітньої та професійної підготовки фахівців із фізичного виховання у ВНЗ.

У четвертому розділі "Обґрунтування інтегративної моделі формування професійних знань і вмій фахівців із фізичного виховання" на підставі аналізу філософсько-методологічних, психологічних і логічних основ інтеграції, узагальнення сучасних тенденцій в освіті, педагогіці, дидактиці, результатів досліджень з узагальнення досвіду формування професійних знань і вмій фахівців із фізичного виховання побудовано структурно-логічну схему інтеграції професійних знань і вмій при підготовці фахівців із фізичного виховання (рис. 1).

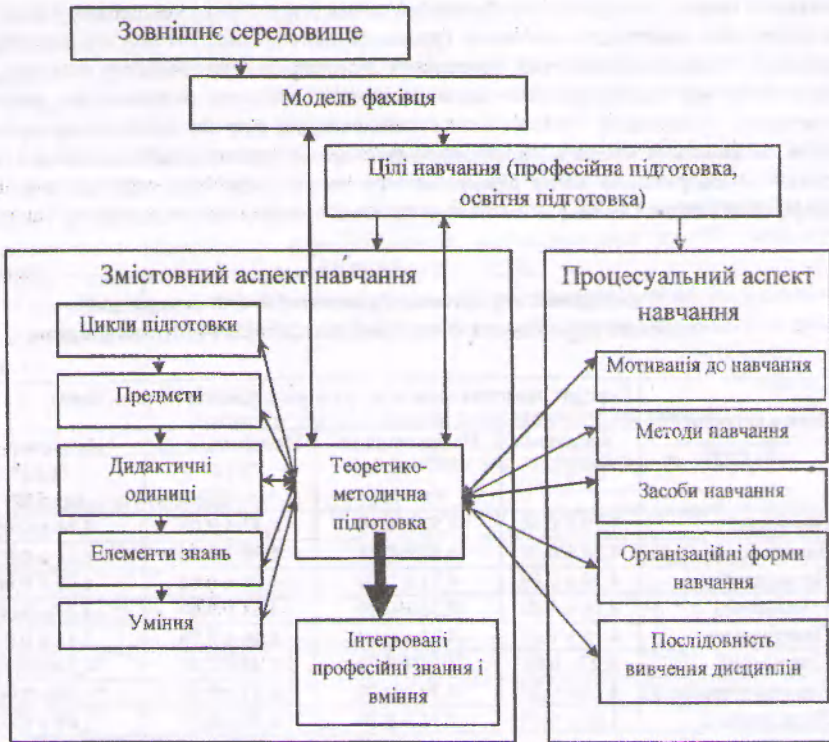

Рис. 1. Структурно-логічна схема моделі інтеграції професійних знань і вмінь при підготовці фахівців із фізичного виховання

Запропонована структурно-логічна схема є основою дидактичної інтегративної моделі формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання. Вона визначає її складові елементи, а також взаємозв'язки між ними. До складу дидактичної інтегративної моделі формування професійних знань і вмінь належать: модель фахівця з фізичного виховання; цілі навчання; змістовний аспект навчання (цикли підготовки, предмети, теоретико-методична підготовка, дидактичні одиниці, елементи знань, уміння); компоненти, що визначають процесуальний аспект навчання (мотивація до навчання, методи навчання, засоби навчання, організаційні форми навчання, послідовність вивчення дисциплін). Інтеграція професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання здійснюється на основі теоретико-методичної підготовки.

Модель фахівця з фізичного виховання розроблено на підставі вивчення й узагальнення змісту його професійної діяльності, а також вивчення комплексу нормативних документів із підготовки державних стандартів вищої освіти (рис. 2).

Систематизовані у процесі дослідження кваліфікаційні вимоги до підготовки фахівців із фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" у вигляді узагальнених структур діяльності – виробничі функції (8), типові завдання діяльності (34) та типові уміння (182), що забезпечують вирішення типових завдань діяльності,

логічних схем формування типових умінь фахівця з фізичного виховання. У результаті дослідження було виявлено вплив кожної з нормативних дисциплін циклів природничо-наукової та професійної і практичної підготовки на формування типових професійних умінь фахівця з фізичного виховання, а також його здатності до вирішення типових завдань діяльності. Установлено, що окремі нормативні дисципліни циклів природничо-наукової та професійної і практичної підготовки є недостатньо зорієнтованими на досягнення кінцевих цілей навчання – формування професійних знань і типових професійних умінь фахівця з фізичного виховання.

На основі інтегративного підходу побудовано експериментальну програму педагогічної практики в школі, зміст якої структуровано за вісьмома модулями, що відповідають основним виробничим функціям учителя фізичної культури і визначаються галузевими стандартами вищої освіти. Навчальні досягнення студентів оцінювалися окремо за кожним модулем програми, підсумкова оцінка за практику виставлялася як інтегральна з урахуванням оцінок за усі модулі програми.

У результаті проведеного педагогічного експерименту було встановлено, що середні арифметичні значення підсумкових оцінок за педагогічну практику студентів контрольної та експериментальної груп становлять відповідно 4,29 бала і 4,25 бала та статистично достовірно між собою не відрізняються ($p > 0,05$). Однак використання експериментальної програми педагогічної практики сприяло цілеспрямованому формуванню у студентів експериментальної групи типових професійних умінь фахівця з фізичного виховання, які забезпечують його здатність вирішення типових завдань діяльності та визначають готовність до реалізації виробничих функцій, визначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою. Розроблена система оцінювання навчальних досягнень студентів під час проходження педагогічної практики дозволила отримати об'єктивні оцінки готовності студентів експериментальної групи до реалізації усіх виробничих функцій.

Підтверджується ефективність розробленої експериментальної програми педагогічної практики також самооцінками готовності до реалізації виробничих функцій студентів контрольної та експериментальної груп (табл. 3).

Таблиця 3

Самооцінки готовності до реалізації основних виробничих функцій студентів контрольної (КГ) та експериментальної груп (ЕГ)

Назва виробничої функції	Середні значення самооцінки ($\bar{x} \pm m$, бали)					
	До експерименту			Після експерименту		
	КГ ($n_1=93$)	ЕГ ($n_2=101$)	достовірність різниці	КГ ($n_1=93$)	ЕГ ($n_2=101$)	достовірність різниці
Навчальна	3,60 ± 0,05	3,66 ± 0,06	$p > 0,05$	3,75 ± 0,06	4,17 ± 0,06	$p < 0,05$
Виховна	3,62 ± 0,06	3,69 ± 0,06	$p > 0,05$	3,84 ± 0,06	4,28 ± 0,06	$p < 0,05$
Організаційна	3,71 ± 0,06	3,61 ± 0,06	$p > 0,05$	4,02 ± 0,06	4,05 ± 0,06	$p > 0,05$
Розвивальна	3,58 ± 0,06	3,70 ± 0,06	$p > 0,05$	3,76 ± 0,06	4,25 ± 0,07	$p < 0,05$
Планувальна	3,57 ± 0,05	3,65 ± 0,05	$p > 0,05$	3,79 ± 0,06	4,16 ± 0,07	$p < 0,05$
Контрольна	3,67 ± 0,06	3,69 ± 0,06	$p > 0,05$	4,03 ± 0,07	4,21 ± 0,07	$p > 0,05$
Комунікативна	3,62 ± 0,05	3,78 ± 0,06	$p > 0,05$	3,83 ± 0,07	4,33 ± 0,06	$p < 0,05$
Дослідницька	3,55 ± 0,05	3,64 ± 0,06	$p > 0,05$	3,69 ± 0,06	4,13 ± 0,06	$p < 0,05$

Після проходження педагогічної практики середні значення самооцінок студентів експериментальної групи статистично достовірно стали вищими ($p < 0,05$), ніж у контрольній групі, для шести виробничих функцій (навчальної, розвивальної, планувальної, виховної, комунікативної, дослідницької). Також встановлено, що в експериментальній групі збіг самооцінки сформованості професійних знань і вмінь із підсумковою оцінкою виставленою за практику викладачем був високим ($r = 0,94$). Аналогічний показник у контрольній групі становить 0,75.

У п'ятому розділі **"Аналіз і узагальнення результатів дослідження"** узагальнено результати дисертаційної роботи. У результаті проведених наукових досліджень отримано три групи даних: у яких дістали подальший розвиток результати досліджень інших авторів; у яких удосконалено наявні наукові розробки; які встановлені у процесі проведеного наукового дослідження.

У роботі дістали подальший розвиток:

- положення щодо обґрунтування та структурування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання. Науковці наголошують, що у навчально-виховному процесі мають відобразитися інтегративні процеси, адекватні загальнонауковим і виробничим процесам (М. І. Махмутов, 1989; Х. Беднарчик, 1997; І. М. Козловська, 1999). Вказане положення розвинуто в роботі на основі аналізу та узагальнення професійної діяльності фахівця з фізичного виховання, визначення її інтегративного, цілісного характеру й побудови моделі діяльності у вигляді узагальнених структур – виробничих функцій, типових завдань діяльності, що забезпечують реалізацію виробничих функцій, типових умінь, які визначають вирішення типових завдань діяльності. Кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності фахівця з фізичного виховання розроблено з урахуванням концепції розвитку професійної освіти й сучасних методологічних підходів до підготовки фахівців, які встановили, що зміст та організація навчання мають визначатися характером майбутньої професійної діяльності фахівця, кінцевою метою навчання є формування способів дій, що забезпечує здійснення майбутньої професійної діяльності, а не запам'ятовування знань (Г. А. Атанов, 2002). Результати проведеного дослідження підтверджують і розвивають положення про те, що обсяг наукових знань, який об'єктивно зростає, неможливо засвоїти в рамках діючої системи навчання (М. І. Махмутов, 1989). Причиною цього є стандартні програми, які тривалий час не переглядаються, велика кількість навчальних дисциплін, предметна роз'єднаність знань. Було встановлено, що кількість обов'язкових навчальних дисциплін у навчальних планах підготовки фахівців із фізичного виховання зросла з 1955 року приблизно у три рази. Це призвело до зниження обсягу годин на вивчення спортивно-педагогічних дисциплін, що може негативно позначатися на формуванні професійних знань і вмінь фахівця з фізичного виховання. Проведений у ході дослідження аналіз міжпредметних зв'язків у освітньо-професійній програмі підготовки бакалавра з фізичного виховання виявив низьку зорієнтованість окремих нормативних навчальних дисциплін циклів природничо-наукової та професійної і практичної підготовки на формування типових професійних умінь фахівця як кінцевих цілей навчання;

- положення про доцільність побудови дидактичних інтегративних моделей на базі однієї або кількох профільних дисциплін (І. М. Козловська, 1999). У нашому дослідженні таку модель розроблено на основі теоретико-методичної підготовки

фахівця з фізичного виховання, оскільки саме вона найбільше спрямована на його професійну підготовку (Б. М. Шиян, 1997);

- положення про важливість впливу педагогічної практики в середній загальноосвітній школі на формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання (Л. Чеханюк, 1999; М. І. Воробйов, Т. Ю. Круцевич, 2006). Доведено, що в умовах багатопредметної системи навчання, предметної роз'єднаності знань педагогічна практика в загальноосвітній школі володіє значним потенціалом для забезпечення досягнення кінцевих цілей навчання – формування в майбутнього фахівця з фізичного виховання типових професійних умінь, які забезпечують готовність до реалізації визначених галузевим стандартом вищої освіти виробничих функцій.

У роботі удосконалено:

- положення про теоретико-методичну підготовку фахівців із фізичного виховання (Б. М. Шиян, 1997) шляхом обґрунтування необхідності внесення до її складу педагогічної практики. Необхідність доповнення складових теоретико-методичної підготовки базується на тому, що педагогічна практика є частиною спеціальної освіти, а також виконує функцію зворотного зв'язку для викладача про рівень засвоєння студентами професійних знань і сформованість у них професійних умінь. Окрім цього, педагогічна практика має чітку спрямованість на формування інтегрованих професійних знань і вмінь фахівця з фізичного виховання як кінцевих цілей навчання;

- положення про доцільність професійної підготовки фахівців на базі однієї або кількох профільних дисциплін. Отримано додаткову інформацію про пріоритетність впливу на формування професійних знань і вмінь фахівця з фізичного виховання ТіМФВ, місце у цьому процесі спортивно-педагогічних дисциплін, спецкурсів і спецсеминарів. Представлені в роботі дані доповнюють окремі аспекти методики викладання спортивно-педагогічних дисциплін у ВНЗ, які готують фахівців із фізичного виховання (Б. М. Шиян, В. Г. Папуша, 2005);

- дані про досвід вивчення навчального курсу ТіМФВ студентами ВНЗ. їх ставлення до вивчення профільних дисциплін, рівень професійних знань і вмінь студентів. Отримані в роботі дані про рівень професійних знань і вмінь майбутніх фахівців із фізичного виховання підтверджують і доповнюють положення про те, що він має значні резерви для підвищення (М. Т. Данилко, 2000). Запропоновано підхід для оцінювання готовності до реалізації виробничих функцій майбутніх фахівців із фізичного виховання.

Уперше:

- на основі вивчення сучасних тенденцій у вищій освіті, нормативних вимог із реформування вищої освіти в Україні визначено зміст і систематизовано кваліфікаційні вимоги до підготовки фахівців із фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" у вигляді узагальнених структур діяльності – виробничі функції, типові завдання діяльності фахівця, типові уміння, що забезпечують вирішення типових завдань діяльності;

- обґрунтовано дидактичну інтегративну модель формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання, яка узагальнює та розвиває основні положення

дидактичної інтеграції в аспекті її застосування для формування професійної готовності фахівців із фізичного виховання та доведено її ефективність.

Викладені положення та результати дослідження не вичерпують усіх можливих аспектів розв'язання означеної проблеми. Подальшого вивчення потребують механізми інтеграції професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання, інтеграція форм, методів і засобів навчання, детальної розробки потребують форми і зміст атестації якості освітньої і професійної підготовки фахівців із фізичного виховання.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення й нове вирішення проблеми удосконалення професійної підготовки фахівців із фізичного виховання у ВНЗ шляхом побудови дидактичної інтегративної моделі формування їх професійних знань і вмінь.

1. Розвиток світової освітньої системи визначається тенденціями поглиблення її фундаменталізації, зв'язку з наукою, значного посилення гуманістичної, духовної та загальнокультурної спрямованості, формування в майбутніх фахівців системного підходу до вирішення складних технічних завдань, забезпечення високої професійної готовності. З урахуванням світових тенденцій розвитку освіти пріоритетними напрямами державної політики щодо розвитку вищої освіти в Україні визначено особистісну орієнтацію вищої освіти; постійне підвищення її якості, оновлення змісту та форм організації навчально-виховного процесу, органічне поєднання освіти й науки, запровадження освітніх інновацій.

2. На підставі аналізу літературних джерел виявлено, що важливою проблемою реформування вищої освіти в Україні є розробка наукових основ підготовки фахівців із вищою освітою. Її вирішення можливе в єдності теоретичних і практичних аспектів шляхом поставлення конкретних завдань. До основних належать – розробка методологічних, теоретичних і методичних засад професійної освіти; формування концепції змісту освіти і процесу навчання для різних типів ВНЗ; визначення концептуальних засад проектування освітніх систем інноваційного типу; теоретичне обґрунтування моделі випускника тощо.

Забезпечити якісну та ефективну підготовку майбутніх фахівців дидактика вищої школи може лише базуючись на сучасних методологічних підходах – діяльнісному, особистісному, системному, гуманітарному, ресурсному, ціннісному, компетентнісному. Поряд з ними науковці та педагоги обґрунтовують та впроваджують інтегративний підхід до навчання.

3. Аналіз типових навчальних планів підготовки фахівців із фізичного виховання у спеціальних ВНЗ різних років виявив домінантне місце складових теоретико-методичної підготовки у структурі підготовки фахівців із фізичного виховання (значний обсяг часу вивчення навчальних дисциплін, державна підсумкова атестація з ТІМФВ в усіх типових навчальних планах різних років). Виявлено тенденцію збільшення кількості обов'язкових дисциплін у навчальних планах підготовки фахівців із фізичного виховання (приблизно у 3 рази порівняно з 1955 роком) та зменшення загального обсягу часу на вивчення спортивно-педагогічних дисциплін, що може негативно позначатися на формуванні професійних знань і вмінь випускників ВНЗ.

4. Вивчення шляхом аналізу звітів про роботу державних екзаменаційних комісій у різних ВНЗ України рівня професійних знань і вмінь майбутніх фахівців із фізичного виховання виявило, що при, загалом, позитивних оцінках готовності випускників до професійної діяльності відсутні єдині вимоги до змісту атестації якості освітньої та професійної підготовки випускників. Зміст програм державного екзамену часто спрямований на виявлення знань окремих питань, тем, розділів і недостатньо зорієнтований на виявлення комплексу професійних знань і вмінь, які б засвідчували готовність вирішувати типові професійні завдання.

5. За результатами опитування 274 студентів ВНЗ – майбутніх фахівців із фізичного виховання – середні значення узагальнених самооцінок студентами комплексів умінь із реалізації основних виробничих функцій фахівця з фізичного виховання коливаються від 4,01 бала (для дослідницької функції) до 4,34 бала (для організаційної функції). Виявлено тенденцію зниження самооцінок сформованості комплексів типових умінь у виділених за критерієм загальної успішності навчання групах студентів (навчаються на "5", "5 і 4", "4 і 3") відповідно до зниження загальної успішності. Оскільки самооцінки зроблено за п'ятибальною шкалою, то їх відхилення від максимального значення вказує на значний потенціал можливого поліпшення професійних знань і вмінь студентів.

6. Грунтуючись на сучасних тенденціях в освіті, педагогіці й дидактиці зокрема, а також загальних положеннях концепції розвитку професійної освіти, розроблено дидактичну інтегративну модель формування професійних знань і вмінь, яка має на меті сприяти розв'язанню певних суперечностей між типовими навчальними програмами окремих дисциплін та інтегративним характером професійних знань і вмінь фахівця із фізичного виховання. До складу дидактичної інтегративної моделі формування професійних знань і вмінь фахівця належить модель фахівця з фізичного виховання; цілі навчання; змістовний аспект навчання (цикли підготовки, предмети, теоретико-методична підготовка, дидактичні одиниці, елементи знань, умінь); компоненти, що визначають процесуальний аспект навчання (мотивація до навчання, методи навчання, засоби навчання, організаційні форми навчання, послідовність вивчення дисциплін). Інтеграція професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання здійснюється на основі теретико-методичної підготовки.

7. На підставі проведеного дослідження обґрунтовано необхідність доповнити перелік складових теоретико-методичної підготовки фахівців із фізичного виховання педагогічною практикою, враховуючи, що педагогічна практика є частиною спеціальної освіти і як організаційна форма навчально-виховного процесу володіє значним потенціалом, що може забезпечувати досягнення кінцевих цілей навчання, формування інтегрованих професійних знань і вмінь фахівця з фізичного виховання.

8. Ефективність розробленої дидактичної інтегративної моделі формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання визначається методологічною і теоретичною обґрунтованістю її вихідних положень. Опосередкованим підтвердженням її ефективності можна вважати результати педагогічного експерименту з перевірки ефективності змісту програми педагогічної практики, побудованої на основі інтегративного підходу. Експериментальну програму педагогічної практики спрямовано на формування комплексів професійних знань і вмінь, що забезпечують реалізацію усіх основних виробничих функцій фахівця з фізичного виховання. Після

роходження педагогічної практики середні значення самооцінок сформованості смплексів професійних знань і вмінь студентів експериментальної групи статистично остовірно стали вищими ($p < 0,05$), ніж у студентів контрольної групи для шести иробничих функцій (навчальної, розвивальної, планувальної, виховної, омунікативної, дослідницької).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

а) у наукових фахових виданнях

1. Лапичак І. Використання інтегративного підходу при формуванні професійних знань і вмінь студентів вищих закладів освіти фізкультурного профілю в процесі вивчення курсу "Теорія і методика фізичного виховання" / Ігор Лапичак // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2001. – Вип. 5, т. 1. – С. 101 – 103.
2. Куц О. Нові технології та моделювання підготовки вчителів фізичної культури (повідомлення перше) / Олександр Куц, Ігор Лапичак // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2002. – Вип. 6, т. 2. – С. 539 – 541. *Внесок автора полягає у формулюванні актуальності, обґрунтуванні методів та інтерпретації результатів.*
3. Куц О. Нові технології та критерії оцінки власне педагогічних здібностей вчителя фізичної культури загальноосвітньої школи / Олександр Куц, Ігор Лапичак // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2002. – Т. 1. – С. 157 – 159. *Внесок дисертанта полягає у проведенні теоретичного аналізу науково-методичної літератури, опрацюванні даних та узагальненні результатів.*
4. Куц О. Інтеграція цінностей фізичної культури у професійній підготовці педагога з фізичного виховання / Куц Олександр, Третяков Микола, Лапичак Ігор // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХДАДМ, 2003. – № 15. – С. 119 – 124. *Внесок дисертанта полягає у формулюванні актуальності, зборі емпіричних даних, їх опрацюванні та інтерпретації результатів.*
5. Лапичак І. Державні стандарти вищої освіти як основа реформування підготовки фахівців з фізичного виховання / Ігор Лапичак // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2003. – Вип. 7, т. 1. – С. 78 – 82.
6. Лапичак І. Міжпредметні зв'язки у моделі підготовки педагога з фізичного виховання / Ігор Лапичак // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2004. – Вип. 8, т. 4. – С. 200 – 206.
7. Лапичак І. Сучасні аспекти навчальної діяльності студентів – майбутніх фахівців фізичного виховання / Ігор Лапичак, Вікторія Малащук, Микола Третяков // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2005. – Вип. 9, т. 3. – С. 57 – 60. *Внесок дисертанта полягає у проведенні теоретичного аналізу даних науково-методичної літератури, їх опрацюванні та формулюванні висновків.*
8. Лапичак І. Мотиви навчальної діяльності та ставлення до вивчення профільних дисциплін у студентів – майбутніх фахівців з фізичного виховання [Електронний ресурс] / Ігор Лапичак, Федір Музика, Назарій Лапичак // Сторінка вивіски / Фізична культура і спорт. – Львів, 2004. – Вип. 1, т. 1. – С. 101 – 103. *Внесок дисертанта полягає у проведенні емпіричного дослідження, обґрунтуванні висновків та інтерпретації результатів.*

№ 6 (11). -- С. 62-72. Режим доступу: <http://www.sportscience.org.ua/index.php/Arhiv.html>.
Внесок автора полягає у формулюванні актуальності, обґрунтуванні методів дослідження, отриманні емпіричних даних, їх статистичному опрацюванні та формулюванні висновків.

б) у інших виданнях

9. Петришин Ю. До питання змісту навчальної дисципліни "Теорія і методика фізичного виховання" / Юрій Петришин, Ігор Лапичак // Актуальні проблеми теорії і методики фізичного виховання : колект. моногр. / упоряд. О. М. Вацеба, Ю. В. Петришин, Є. Н. Приступа, І. Р. Боднар. – Л. : Укр. технології, 2005. – С. 111 – 127. *Внесок дисертанта полягає у проведенні теоретичного аналізу даних літературних джерел та документів, їх опрацюванні та формулюванні висновків.*
10. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика "бакалавра" за спеціальністю 6.0101100 "Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура напряму підготовки 0101 "Педагогічна освіта" / О.С.Куц, О.М.Вацеба, І.Є.Лапичак та ін.; Голова групи розробників Ф.В.Музика. – Вид.офіційне. – Введ. 01.09.2004. – К.: М-во освіти і науки України, 2004. – 47 с. *Дисертанту належить розділ "Виробничі функції, типові завдання діяльності та уміння щодо їх вирішення".*
11. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки "бакалавра" за спеціальністю 010100 "Педагогіка і методика середньої освіти. Фізична культура" напряму підготовки 0101 "Педагогічна освіта" / О.С.Куц, О.М.Вацеба, І.Є.Лапичак та ін.; Голова групи розробників Ф.В.Музика. – Вид.офіційне. – Введ. 01.09.2004. – К.: М-во освіти і науки України, 2004. – 582 с. *Дисертанту належить розділ "Система змістових модулів з теорії і методики фізичного виховання".*
12. Лапичак І. Є. Використання інтегративно-предметного навчання при формуванні професійних знань і вмінь студентів вищих закладів освіти фізкультурного профілю / І. Є. Лапичак, М. В. Молнар, О. О. Бабанін // Перспективні напрями і способи реалізації інноваційних технологій у системі європейської вищої освіти : зб. наук. ст. – Ужгород, 2010. – Кн. 2. – С. 72 – 85. *Дисертанту належить формулювання актуальності, отримання емпіричних даних, їх опрацювання та інтерпретація результатів.*

АНОТАЦІЇ

ЛАПИЧАК І. Є. Інтеграція професійних знань і вмінь при підготовці фахівців з фізичного виховання у вищих навчальних закладах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Львівський державний університет фізичної культури. Львів, 2013.

Дисертацію присвячено проблемі наукового обґрунтування удосконалення системи формування професійних знань і вмінь фахівців із фізичного виховання у вищих навчальних закладах. На основі вивчення сучасних тенденцій в освіті, нормативних вимог із реформування вищої освіти в Україні визначено зміст і систематизовано кваліфікаційні вимоги до підготовки фахівців із фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" у вигляді узагальнених структур діяльності –

виробничі функції, типові завдання діяльності фахівця, типові уміння, що забезпечують вирішення типових завдань діяльності.

Розроблено дидактичну інтегративну модель формування професійних знань і вмінь при підготовці фахівців із фізичного виховання, яка узагальнює й розвиває основні положення дидактичної інтеграції в аспекті її застосування для забезпечення професійної готовності фахівців із фізичного виховання, та доведено її ефективність.

Ключові слова: фізичне виховання, фахівець, підготовка, модель, інтеграція, професійні знання, професійні вміння.

ЛАПИЧАК И. Е. Интеграция профессиональных знаний и умений при подготовке специалистов по физическому воспитанию в высших учебных заведениях. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02 – физическая культура, физическое воспитание разных групп населения. – Львовский государственный университет физической культуры, Львов, 2013.

Диссертация посвящена усовершенствованию системы формирования профессиональных знаний и умений специалистов по физическому воспитанию в высших учебных заведениях. На основании изучения современных тенденций в образовании, нормативных требований по реформированию высшего образования Украины определено содержание и систематизированы квалификационные требования к подготовке специалистов по физическому воспитанию образовательно-квалификационного уровня "бакалавр" в виде обобщённых структур деятельности – производственные функции, типовые задания деятельности, типовые умения, которые обеспечивают решение типовых заданий деятельности.

Разработана дидактическая интегративная модель формирования профессиональных знаний и умений при подготовке специалистов по физическому воспитанию в высших учебных заведениях, которая обобщает и развивает основные положения дидактической интеграции в аспекте её использования с целью обеспечения профессиональной готовности специалистов по физическому воспитанию, и доказана её эффективность.

Ключевые слова: физическое воспитание, специалист, подготовка, модель, интеграция, профессиональные знания, профессиональные умения.

LAPYCHAK I. E. Integration of professional knowledge and skills in physical education higher educational establishments. – Manuscript.

The dissertation for obtaining scientific degree of Candidate of Science in Physical Education and Sport in speciality 24.00.02 – physical culture, physical education of different population groups. – Lviv State University of Physical Culture, Lviv, 2013.

The dissertation is devoted to the problem of scientific study about the ways for improving the system of professional knowledge and skills acquirement in physical education (PE) higher educational establishments.

Concerning modern tendencies in educational development as well as regulatory requirement in reformation of higher education in Ukraine, we have determined the content of physical education and systemized the qualifying requirement for professional PE training in order to obtain bachelor degree. The systematization was done by generalization of

activity systems considering production functions, common tasks for PE specialists, basic skills that are essential to provide the solution of PE typical tasks.

The didactic as well as integrative model for professional knowledge and skills acquirement during the period of PE specialists' training was developed. The model generalizes and emphasizes the fundamentals of didactic integration in order to provide the PE specialists with advance training for further teaching activity. The efficacy of the model is proved.

Our scientific work emphasizes improvement and perfection of the following aspects:

the regulations about theoretical as well as methodical training of PE specialists. The improvement is reached by making pedagogical practical training a part of the theoretical and methodical training;

the regulations about expediency of professional PE training for specialists by studying the main group of PE subjects;

the studying experience of the discipline "Theory and Methods of Physical Education", gained by students of PE higher educational establishments, as well as their attitude towards the studying the group of the main PE subject and their professional knowledge and skills acquirement.

The scientific work suggests the solution of the problem by application the following regulations:

the regulations about the study and structure of the content of professional training for prospective PE specialists;

the regulations about the pedagogical practice training in a secondary school that is of the paramount importance for acquirement professional knowledge and skills in PE training. We have suggested the approaches that improve the content of pedagogical practice training in school as well as the results of students.

The practical importance of the research is:

specification of the qualifications for PE specialists' training;

development of the didactic as well as integrative model for acquirement the professional knowledge and skills among PE specialists;

recommendations to use high technology at the process of PE specialists' training.

The results of the research (the generalized structure of PE specialists' activity, the system of productive functions, common tasks and basic skills that provide solution of the problem) became the basis for PE standard of high educational development which is the Bachelor educational level in speciality "010100 – Pedagogy and Methods of Secondary School. Physical Culture". On the basis of the standard we developed the PE standard of high education: 010100 – Pedagogy and Methods of Secondary School. Physical Culture (there are acts for its applications).

The material of the research is applied into the program of PE specialists' training in higher educational establishments as well as at advance training sessions.

The presented regulations and results of the research showed the necessity of the further investigation and problem studying. What should be taken into consideration while further researching is the mechanism of knowledge and skills integration, integration of forms, methods and means of teaching, certification of PE specialists.

Key words: physical education (PE), specialist, training, model, integration, professional knowledge, professional skills.